

Kansallinen ohjelma demokratian ja osallistumisen edistämiseksi 2025–2027

Seurantareportti: Demokratiaohjelman toimeenpanon tilanne
Kesäkuu 2026

Kansallinen ohjelma demokratian ja osallistumisen edistämiseksi

- Demokratiaohjelma perustuu pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelman kirjauksiin.
- Ohjelman erityisenä tavoitteena on äänestysaktiivisuuden edistäminen sekä lasten ja nuorten osallisuuden vahvistaminen.
- Lisäksi ohjelmalla on tarkoitus
 - kehittää **demokratia- ja ihmisoikeuskasvatuksen** hyviä käytäntöjä;
 - vahvistaa hyvän **keskustelun ja mielipiteen vaihtamisen kulttuuria** yhteiskunnassa jo lapsesta lähtien perustuslaillinen sanan- ja mielipiteenvapaus turvaten;
 - **edistää nuorten osallisuutta ja alueellista yhdenvertaisuutta** muun muassa vahvistamalla nuorisovaltuustojen asemaa kunnissa ja hyvinvointialueilla
 - paikalliseen kansanvaltaan turvautuen hallitus vauhdittaa hallittua kehitystä kohti **luovempaa ja dynaamisempaa paikallishallintoa** ja varmistaa **lähidemokratian toteutumisen**.
- [Valtioneuvoston periaatepäätös demokratiaohjelmasta](#) hyväksyttiin 20.3.2025.

Demokratiaohjelman toimeenpanosuunnitelma 2025–2027

Toimeenpanosuunnitelma julkaistiin
5.8.2025 ja sitä päivitettiin 3.11.2025.

Suunnitelmassa esitetään
konkreettiset toimet, karkea aikataulu
ja vastuuministeriöt kunkin
toimenpiteen osalta.

Oikeusministeriön asettama
virkamiestyöryhmä seuraa
toimeenpanon etenemistä.

[Demokratiaohjelman
toimeenpanosuunnitelma 2025–
2027](#)

Seitsemän teemaa

 15 tavoitelinjausta

 99 toimenpidettä tai
hanketta

Demokratiaohjelman toimeenpanon tilanne kesäkuussa 2026

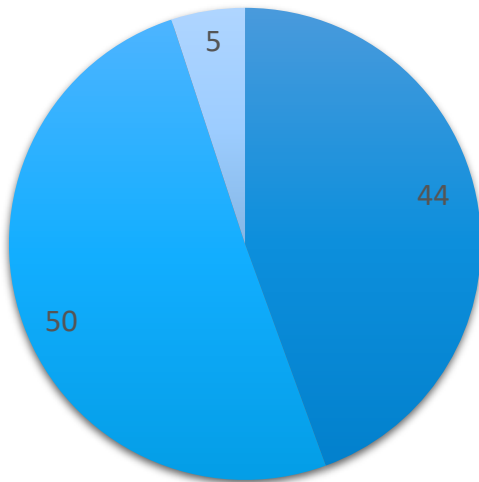
Valmis 44/99

Käynnissä 50

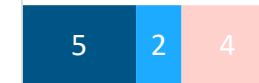

Ei vielä käynnistynyt 5

■ Valmis ■ Käynnissä ■ Ei vielä käynnistynyt

EDISTÄMME ÄÄNESTYSAKTIIVISUUTTA

VAHVISTAMME LASTEN JA NUORTEN OSALLISUUTTA

KEHITÄMME DEMOKRATIA- JA IHMISOIKEUSKASVATUKSEN HYVIÄ KÄYTÄNTÖJÄ

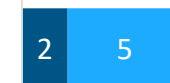
VAHVISTAMME HYVÄN KESKUSTELUN JA MIELIPITEEN VAIHTAMISEN KULTTUURIA YHTEISKUNNASSA

KEHITÄMME PAIKALLISHALLINTOA JA VARMISTAMME LÄHIDEMOKRATIAN TOTEUTUMISEN

KEHITÄMME KANSALLISTA DEMOKRATIAPOLITIIKKAA

EDISTÄMME DEMOKRATIAA EUROOPAN UNIONISSA JA KANSAINVÄLISESTI

■ Valmis ■ Käynnissä ■ Ei vielä käynnistynyt

Toimeenpanon tilanne teemoittain

1. Edistämme äänestysaktiivisuutta
2. Vahvistamme lasten ja nuorten osallisuutta
3. Kehitämme demokratia- ja ihmisoikeuskasvatuksen hyviä käytäntöjä
4. Vahvistamme hyvän keskustelun ja mielipiteen vaihtamisen kulttuuria yhteiskunnassa
5. Kehitämme paikallishallintoa ja varmistamme lähidemokratian toteutumisen
6. Kehitämme kansallista demokratiapolitiikkaa
7. Edistämme demokratiaa Euroopan unionissa ja kansainvälisesti

1. Edistämme äänestys- aktiivisuutta

TAVOITELINJAUS 1: Etsimme keinoja lisätä erityisesti nuorten äänestysaktiivisuutta sekä tasoittaa väestöryhmien, sukupuolten ja alueiden välillä havaittuja eroja äänestysaktiivisuudessa ja pysäyttää eriytymiskehitys.

Toteutuneet

- [Vuoden 2025 alue- ja kuntavaalien yhteydessä toteutettu tekstiviestikokeilu](#) osoitti, että vaaleista tiedottavat tekstiviestimuistutukset lisäävät äänestysaktiivisuutta.
- [Selvitys samanaikaisten vaalien järjestämisen kehittämisestä](#) tarkastelee yleisesti samanaikaisiin vaaleihin liittyviä haasteita ja erityisesti vuoden 2025 alue- ja kuntavaaleja. Selvityksessä ehdotetaan toimenpiteitä äänestämiseen ja äänestämistilanteeseen liittyvien väärinkäsitysten korjaamiseksi ja äänestystilanteen helpottamiseksi.
- [Samanaikaisesti järjestettäviä vaaleja koskevan palvelumuotoiluselvityksen](#) mukaan selkeä opastus, johdonmukainen visuaalinen ilme ja hyvin suunnitellut äänestysjärjestelyt voivat vähentää virheellisiä ääniä ja helpottaa äänestämistä merkittävästi.
- Parlamentaarinen työryhmä, jonka tehtävänä oli tarkastella eräitä hallitusohjelmassa kirjattuja **äänestämiseen ja vaaleihin liittyviä käytäntöjä**, kiinnitti [loppuraportissaan](#) huomiota muun muassa äänestyspaikkojen esteettömyyden toteutumiseen sekä kuljetuspalveluiden myöntämistä koskevaan ohjeistuksen kehittämiseen.

Käynnissä & suunnitteilla

- Vaaliviestintäaineistot ja infotilaisuudet selkeällä suomen kielellä 2026–2027.
- Vaalit.fi-sivuston uudistaminen 2027–2028.
- Etnon dialogit yhteiskunnallisesta osallistumisesta (2027).

TAVOITELINJAUS 2: Lisäämme lasten ja nuorten mahdollisuuksia saada tietoa vapaiden vaalien merkityksestä ja harjoitella äänestämistä.

Toteutuneet

- Osana Pohjoismaiden ministerineuvoston rahoittamaa *Ungas val* -hanketta julkaistiin marraskuussa 2025 opas [Kouluvaalit ja muut nuorille suunnatut vaalit Pohjoismaissa. Käytännön opas nuorille suunnattujen vaalien järjestämiseen.](#)

Käynnissä & suunnitteilla

- Kootaan olemassa olevat, vaaleja koskevat aineistot yhteen ja yhteensovitetaan valtioneuvoston informaatio-ohjaustoimet (2027).
- Suunnitellaan viestintäyhteistyötä hallinnon ja järjestöjen välillä Nuorten vaalien toteutuksessa.

2. Vahvistamme lasten ja nuorten osallisuutta

TAVOITELINJAUS 3: Vahvistamme kuntien ja hyvinvointialueiden nuorisovaltuustojen asemaa sekä yhteistyötä ja vuorovaikutusta muiden lapsia ja nuoria edustavien toimielinten, kuten oppilas- ja opiskelijakuntien, ja haavoittuvassa asemassa olevien lasten ja nuorten parissa työskentelevien toimijoiden kanssa.

Toteutuneet

- Osallistumisoikeuksien kehittämistä käsittelevä parlamentaarinen ohjausryhmä on arvioinut **asukkaiden osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksia kunnissa ja hyvinvointialueilla** (ml. nuorisovaltuustot). [Aloite- ja kuulemisjärjestelmien kehittäminen: Arviomuistio.](#)

Käynnissä & suunnitteilla

- [Kuntalain osittaisuudistuksen](#) yhteydessä vuonna 2026 on tarkoitus **täsmentää nuorisovaltuustojen oikeutta tehdä kuntalain mukaisia aloitteita**. Samassa yhteydessä on tarkoitus nostaa esiin mm. Kuntaliiton ja Nuorisovaltuustojen liitto ry:n vuonna 2025 julkaisemaa [ohjetta nuorisovaltuustojen perustamiseksi ja toimintasäännön laatimiseksi](#).
- [Parlamentaarisen ohjausryhmän arviomuistiossa](#) esitettyjä suosituksia liittyen mm. osallistumismenetelmiin tarkastellaan yhteistyössä valtiovarainministeriön, oikeusministeriön, Kuntaliiton ja Hyvilin kesken.

TAVOITELINJAUS 4: Vahvistamme lapsi- ja nuoriystävällistä osallistumista ja kuulemista heitä itseään koskevissa asioissa. (1/2)

Toteutuneet

- Uudistettu [lainvalmistelun kuulemisopas](#) sisältää ohjeita ja työkaluja lasten ja nuorten kuulemiseen.
- [Valtioneuvoston lasten ja nuorten osallisuuspilotti](#) kokosi lasten ja nuorten näkemyksiä teemoista, jotka he kokevat tärkeiksi Suomessa nyt ja tulevaisuudessa. Osallisuuspilotin tavoitteena on luoda pysyvä malli lasten ja nuorten näkemysten kytkemiseksi valtioneuvoston seuraavaan hallituskauteen liittyvän valmistelun osaksi.
- Sosiaali- ja terveysministeriön Tulevaisuusvalta-hankkeessa keväällä 2025 järjestettiin **työpajoja ja digitaalinen kysely tulevaisuuden hyvinvointiyhteiskunnasta** tavoitteena ymmärtää mm., miten kansalaisia voidaan kuulla osana strategiaprosessia tulevaisuuden teemoihin liittyen tavalla, joka vahvistaa tasa-arvoisuutta, osallisuutta ja yhteenkuuluvuutta.
- [Yhteistyöllä vaikuttavampia kuulemisia: Lasten ja nuorten osallistumista ja vaikuttamista tukevan palvelukokonaisuuden loppuraporttiin](#) (Motiva) koottuja oppeja ja suosituksia on hyödynnetty lasten ja nuorten osallistumisen ja kuulemisen keinojen kehittämiseksi valtionhallinnon hankkeissa ja ohjelmatyössä osana ministeriöiden osallisuustyötä.

Valtioneuvoston lasten ja nuorten osallisuuspilotti

Valtioneuvoston lasten ja nuorten osallisuuspilotti käynnistettiin kehittämään pysyvä ja systemaattinen tapa tuoda lasten ja nuorten näkemykset osaksi valtioneuvostotason valmistelua.

Pilotissa 5.–9.-luokkalaisia eri puolilta Manner-Suomea kuultiin kyselyllä, dialogeilla, digiraadeilla ja työpajoilla.

Lasten ja nuorten viestit kytkettiin ministeriöiden kansliapäälliköiden pääviesteihin tulevaa hallituskautta varten.

Tutustu raporttiin: [Lasten ja nuorten ääni tulevaisuuden Suomessa](#)

TAVOITELINJAUS 4: Vahvistamme lapsi- ja nuoriystävällistä osallistumista ja kuulemista heitä itseään koskevissa asioissa. (2/2)

Käynnissä & suunnitteilla

- [Nuorten Agenda 2030 -ryhmä](#) ja [Nuorten luonto- ja ilmastyöryhmä](#) asetettiin uudelle toimikaudelle 1.8.2025–31.12.2027. Ryhmät toimivat aktiivisesti ja ovat olleet mm. eduskunnan valiokunnissa kuultavina.
- [Kummiluokkatoimintaa](#) toteutetaan osana NUOSKE-hanketta opetus- ja kulttuuriministeriön tuella. Tavoitteena on lisätä vuorovaikutusta liikunta-, urheilu- ja nuorisoministerin ja nuorten välillä eri puolilla Suomea monipuolisin menetelmin.
- Valtioneuvoston intranetin (Kampus) tietosivu sekä eOppiva-koulutus [Lasten ja nuorten osallistumisesta ja kuulemisesta säädösvalmistelussa](#) päivitetään kevään ja kesän 2026 aikana.
- Lapsivaikutusten arvioinnista sekä lasten ja nuorten kuulemisesta lainvalmistelussa järjestetään **lainvalmistelijoiden syventävä teemakoulutus** syys-lokakuussa 2026.
- Ministeriöiden valmistelijoille tarjotaan **tukiklinikoita lasten ja nuorten kuulemisesta** ja valmistellaan **valtioneuvoston yhteiset lasten ja nuorten kuulemisen eettiset ohjeet**.
- [Kansallisen lapsistrategian virkamiestyöryhmässä](#) sekä valtioneuvoston lapsi- ja perhepolitiikan verkostossa jaetaan **lasten ja nuorten kuulemisen hyviä käytänteitä** sekä vaihdetaan kokemuksia osallistumis- ja kuulemisprosesseista.

3. Kehitämme demokratia- ja ihmisoikeus- kasvatuksen hyviä käytäntöjä

TAVOITELINJAUS 5: Vahvistamme demokratia- ja ihmisoikeuskasvatuksen jatkumoa eri kouluasteiden välillä varhaiskasvatuksesta toiselle asteelle ja vapaassa sivistystyössä elinikäisen oppimisen periaatteiden mukaisesti ja tiivistämme demokratia- ja ihmisoikeuskasvatuksen kansallisen tason yhteistyötä, koordinointia ja seurantaan sekä yhteyksiä monilukutaitoon, ml. mediakasvatus.

Toteutuneet

- Eduskunnan kanslia julkaisi syyskuussa 2025 yhdessä muiden demokratiakasvatuskentän toimijoiden kanssa [vision suomalaisesta demokratiakasvatuksesta](#).
- Nuorisotutkimusseura ry selvitti [ammatillisten oppilaitosten käytänteitä demokratia- ja ihmisoikeuskasvatuksessa](#). Selvitys osoittaa oppilaitosten henkilöstön ja johdon olevan valmiita lisäämään demokratia- ja ihmisoikeuskasvatuksen kehittämistä.
- Osallistutaan kansainväliseen kansalaisuuskasvatusta koskevaan tutkimukseen ([International Civic and Citizenship Education Study](#)), jonka tulokset julkaistaan vuonna 2029.

Käynnissä & suunnitteilla

- Jatketaan **kansallista yhteistyötä demokratiakasvatuksen kehittämiseksi** eduskunnan kanslian demokratiakasvatusverkoston puitteissa.
- Järjestetään syksyllä 2026 demokratia- ja ihmisoikeuskasvatusta käsittelevä **kansallisen tason seminaari**.

TAVOITELINJAUS 6: Parannamme demokratia- ja ihmisoikeuskasvatuksen hyvien käytäntöjen sekä opetusmateriaalien ja -menetelmien laatua ja saatavuutta kansallisesti.

Toteutuneet

- Vuosina 2022–2023 toteutettuihin **demokratia- ja ihmisoikeuskasvatushankkeisiin** osallistuneille kunnille ja kouluille lähetettiin **seurantakysely hankkeen tuloksista** ja siitä, miten kehitystoiminta vaikutti pysyviin käytänteisiin. Hankkeiden loppuraportteja ja seurantatietoja hyödynnetään demokratia- ja ihmisoikeuskasvatuksen kehittämistyössä.
- [Pohjoismainen medialukutaidon ja demokratiakasvatuksen konferenssi](#) järjestettiin syksyllä 2025 osana Suomen ja Ahvenanmaan puheenjohtajuutta Pohjoismaiden ministerineuvostossa.

Käynnissä & suunnitteilla

- Valmisteilla on oppimateriaalikustantajille suunnattu tilaisuus **saamelaistietouden ja -historian** näkyvyyden vahvistamisesta oppimateriaaleissa.
- [Kansallinen lukutaitostrategia](#) tukee lukutaidon kehittymistä useilla toimenpiteillä. Strategiassa korostuvat esimerkiksi kirjastojen vahva rooli, opetuksen järjestäjien omat hankkeet lukutaidon edistämiseksi sekä erilaiset yhteistyömuodot kuten kirjailijavierailut.
- Kehitystoiminta **vapaan sivistystyön opiskelijoiden osallistumisen tukemiseksi** oppilaitosten tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustyössä mm. opiskelijaraatien avulla on käynnissä. Aiheesta järjestettiin webinaari toukokuussa 2025 ja suunnitteilla on työpaja (syksy 2026). Toiminta on osa [koulutuksen yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon kehittämisohjelmaa](#).

TAVOITELINJAUS 7: Vahvistamme siviilipalveluskoulutukseen, kotoutumiskoulutukseen, monikieliseen yhteiskuntaorientaatioon sekä varusmiespalvelukseen osallistuvien tietämystä ja osaamista demokratiasta.

Toteutuneet

- [Siviilipalveluksen opetussuunnitelmaa](#) on tarkasteltu ja demokratiakasvatuksen teemat sisältyvät opetussuunnitelmaan. Siviilipalveluskeskus on allekirjoittanut eduskunnan kanslian johdolla laaditun demokratiakasvatuksen vision.
- Kunnat ja työvoimaviranomaiset järjestävät vuoden 2025 alusta lukien kotoutumislain mukaisesti [monikielistä yhteiskuntaorientaatiota kotoutuja-asiakkaille](#). Kouluttajille suunnattu oppimateriaali on koottu [yhteiskuntaorientaatio.fi-sivustolle](#). Materiaali tukee monikielisen yhteiskuntaorientaation toteuttamista ja tarjoaa tietoa Suomessa asumisesta, elämisestä ja työskentelemisestä, ml. yhteiskuntaa ja vaikuttamista koskevan osion. Sivusto sisältää myös opetuksen tueksi laaditun kouluttajan oppaan.
- Demokratiaohjelman tavoitteiden voidaan arvioida sisältyvän **sotatieteiden kandidaatin** kolmen vuoden opetussuunnitelman yhteisiin opintoihin sekä osaksi koko tutkinnon kestävää **upseerikasvatusta**. [Sotatieteiden kandidaatin opetussuunnitelma](#) on uudistettu kesällä 2025.

Käynnissä & suunnitteilla

- **Varusmieskoulutuksen** ohjausta ollaan parhaillaan tarkentamassa nykyistä enemmän sotilaallisten suorituskkyjen rakentamisen tarpeita vastaavaksi. Demokratiaohjelman tavoite sisältyy kuitenkin välillisesti maanpuolustuksen ja asevelvollisuuden suorittamisen perusperiaatteisiin sekä Puolustusvoimien koulutus- ja johtamiskulttuurin kivijalkoihin: yksilölliseen kohtaamiseen sekä tasapuoliseen ja kaikille tasa-arvoiseen kohteluun. Yhtä lailla tavoite sisältyy myös osana ”taistelijan mieli -koulutusta” annettavaan eettiseen koulutukseen.

4. Vahvistamme hyvän keskustelun ja mielipiteen vaihtamisen kulttuuria yhteiskunnassa

TAVOITELINJAUS 8: Parannamme monikanavaisia osallistumisen, vaikuttamisen ja vuoropuhelun mahdollisuuksia erilaisten alueiden ja eri väestöryhmien, erityisesti haavoittuvassa asemassa olevien lasten ja nuorten sekä alkuperäiskansa saamelaisten erilaiset osallistumisen edellytykset huomioon ottaen. (1/2)

Toteutuneet

- [Kansallisten dialogien](#) mallin kehittäminen ja skaalaus on jatkunut. Kevään 2026 teema oli ”nuorten huominen”, joka kannusti lasten ja nuorten parissa toimivia tahoja järjestämään dialogeja lapsille ja nuorille.
- Etnisten suhteiden neuvottelukunnat järjestivät osana yhdenvertaisuustiedonannon toimeenpanoa [dialogeja lasten ja nuorten kohtaamasta rasismista](#) eri puolilla Suomea. Jatkokeskustelujen tuloksena useat kunnat sitoutuivat toimenpiteisiin.
- **Yleisten kirjastojen osallistavien toimintatapojen kehittämistä** on toteutettu [Osallisuutta ja demokratiaa kirjastoissa](#) -webinaarin kautta. Opetus- ja kulttuuriministeriö on myöntänyt saamelaiskirjastolle **avustuksen saamenkielisen kirjaston ylläpitoon** vuodelle 2026.
- Sosiaali- ja terveysministeriö järjesti **Tulevaisuusvalta-hankkeessa** keväällä 2025 työpajoja ja digitaalisen kyselyn. Tavoitteena oli mm. ymmärtää, miten kansalaisia voidaan kuulla osana strategiaprosessia tulevaisuuden teemoihin liittyen tavalla, joka vahvistaa tasa-arvoisuutta, osallisuutta ja yhteenkuuluvuutta. Hankkeen tuotoksia hyödynnettiin [ministeriön konsernistrategian](#) päivitystyössä.
- Lasten ja nuorten verkko-osallistumiseen tarkoitettun [Digiraati.fi](#)-alustan **kehittämisen ja jalkauttamistyötä** on tehty tiiviissä yhteistyössä hallinnon ja järjestöjen kesken.

Kansalliset dialogit

Kansalliset dialogit on suomalainen demokratiainnovaatio, jonka avulla vahvistetaan rakentavaa keskustelukulttuuria Suomessa.

Dialogien järjestäjät saavat maksuttoman perehdytyksen ja materiaalit käyttöönsä.

Kansallisten dialogien osallistujamäärä on kasvussa, mutta tavoitteena on vielä nopeuttaa määrän lisääntymistä. Tällä hetkellä kukin kierros tavoittaa noin 1200 osallistujaa eri puolilta Suomea ja ikähaarukka on 3–90 vuotta.

Dialogien yhteenvetoja hyödynnetään ministeriöiden valmistelutyössä.

Lue lisää: kansallisetdialogit.fi

TAVOITELINJAUS 8: Parannamme monikanavaisia osallistumisen, vaikuttamisen ja vuoropuhelun mahdollisuuksia erilaisten alueiden ja eri väestöryhmien, erityisesti haavoittuvassa asemassa olevien lasten ja nuorten sekä alkuperäiskansa saamelaisten erilaiset osallistumisen edellytykset huomioon ottaen. (2/2)

Käynnissä & suunnitteilla

- **Digiraadin** käytettävyyden kehittämistä jatketaan. **Lausuntopalvelun** ylläpitovastuun siirto oikeusministeriöstä valtioneuvoston kansliaan on käynnissä. **Aloitepalveluiden** kokonaisuudistus käynnistyi vuonna 2025.
- [Uutta vauhtia yhdenvertaisuuteen -toimenpideohjelman](#) puitteissa toteutettava **hyvän keskustelukulttuurin verkosto** on kokoontunut neljä kertaa vuosina 2025–2026. Verkosto jatkaa työskentelyä keväälle 2027 saakka.
- Valtioneuvoston kanslian **rasisminvastaisen yhteistyöverkoston** tarkoituksena on vahvistaa monikanavaista osallistumista, vaikuttamista ja vuoropuhelua eri väestöryhmien ja hallinnon välillä. Verkostossa on yli 100 jäsentä ja tehtävänä on muun muassa seurata ja arvioida Uutta vauhtia yhdenvertaisuuteen -toimenpideohjelman toimeenpanoa ja vaikuttavuutta.
- Valtiovarainministeriön ja Diakonissalaitoksen yhteistyönä toteutetaan vuonna 2026 [Demokratia tarvitsee kaikkien ääntä – Tulevaisuusvalta ja ennakointi päätöksenteossa –hanke](#). Tavoitteena on, että järjestöt, kunnat, hyvinvointialueet ja muut toimijat ryhtyisivät keräämään systemaattisesti ilmiöasemamenetelmillä haavoittuvassa asemassa olevien ihmisten ajatuksia tulevaisuudesta.

TAVOITELINJAUS 9: Tuemme puntaroivan demokratian mallien kehittämistä ja dialogisten menetelmien käyttöönottoa päätöksentekoprosesseissa eri hallinnontasoilla.

Toteutuneet

- Sitran vuosina 2021–2026 koordinoimassa [Demokratia-teemaryhmässä](#) on tarkasteltu puntaroivien asukaspaneelien käyttöä hyvinvointialueilla ja jaettu oppeja erilaisista osallistumisen menetelmistä, ml. kansalaisraadeista, ja niiden kytkemisestä päätöksentekoon.

Käynnissä & suunnitteilla

- [Kansalaispaneelit ministeriöissä -hankkeessa](#) (2025–2026) on pilotoitu lapsille ja nuorille suunnattuja puntaroivia kansalaispaneeleita. [Nuorten paneelin suositukset](#) luovutettiin rikoksantorjuntaneuvostolle toukokuussa 2026 ja [lasten paneelin suositukset](#) puolestaan kansallisen lapsistrategian virkamiestyöryhmälle kesäkuussa 2026. Hankkeessa myös **arvioidaan kansalaispaneelimenetelmän soveltuvuutta ministeriöiden käyttöön.**
- **Kansallisten dialogien** yhteenvetoja hyödynnetään ministeriöiden valmistelutyössä ja ne viedään säännöllisesti keskusteluun kansliapäällikkökokoukseen ja yhteiskunnan uudistamisen ministeriryhmään. Samanaikaisesti kehitetään etnisten suhteiden neuvottelukuntien **nuorten ja päättäjien dialogeissa** syntyneiden suositusten ja toimenpide-ehdotusten jalkauttamista valtioneuvostossa.
- [Kestävän kehityksen toimikunnan](#) dialogien valmistelu etenee ja sidosryhmäkohtaiset dialogit järjestetään syksyllä 2026.
- Valtiovarainministeriö tarkastelee mahdollisuuksia edistää **puntaroivien kansalaispaneelien käyttöä** konkreettisissa tapauksissa hyvinvointialueilla.

5. Kehitämme paikallishallintoa ja varmistamme lähidemokratian toteutumisen

TAVOITELINJAUS 10: Seuraamme ja edistämme asukkaiden, palvelunkäyttäjien ja kansalaisjärjestöjen osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien toteutumista hyvinvointialueilla ja kunnissa.

Toteutuneet

- Sitran vuosina 2021–2026 koordinoiman [Demokratia-teemaryhmän](#) kautta on tuettu alueellista demokratia- ja osallisuustoimintaa seminaaripohjaisella työllä.

Käynnissä & suunnitteilla

- [Parlamentaarisen ohjausryhmän arviomuistiossa](#) esitettyjä suosituksia liittyen mm. osallistumismenetelmiin tarkastellaan yhteistyössä valtiovarainministeriön, oikeusministeriön, Kuntaliiton ja Hyvilin kesken.
- [Kuntalain osittaisuudistuksen](#) yhteydessä vuonna 2026 kuntalain toimivuutta on tarkasteltu myös vaikuttamistoimielimien aloiteoikeus huomioiden.
- Nuorisotutkimusseuran [Nuoret kuntalaisina ja demokratian tila - tutkimushanke](#) (2025–2028) selvittää nuorille kunnissa tarjoutuvien vaikutusmahdollisuuksien tosiasiallisuutta ja yhdenvertaisuutta ulottaen tarkastelua myös rajapinnoille maakuntahallintoon ja hyvinvointialueille.

TAVOITELINJAUS 11: Tuemme demokratian ja osallistumisen näkökulmaa osana alue- ja paikallishallinnon johtamista ja päätöksentekoa. (1/2)

Toteutuneet

- Valtioneuvosto antoi helmikuussa 2026 [periaatepäätöksen julkisesta johtamisesta](#). Tavoitteena on vahvistaa koko julkisen hallinnon johtamisen perustaa, yhteistä ymmärrystä ja vuorovaikutusta.
- Sitran vuosina 2021–2026 koordinoiman [Demokratia-teemaryhmän](#) työskentelyn tuloksena laadittiin mm. osallistumisen mallipohja hyvinvointialueille sekä ehdotus osallistumisen kirjauksesta hallintosääntöön. Verkostossa jaettiin oppeja erilaisista osallistumisen menetelmistä, ml. kansalaisraadeista, ja niiden kytkemisestä päätöksentekoon.

TAVOITELINJAUS 11: Tuemme demokratian ja osallistumisen näkökulmaa osana alue- ja paikallishallinnon johtamista ja päätöksentekoa. (2/2)

Käynnissä & suunnitteilla

- Valtiovarainministeriön avoimen hallinnon toiminta tuottaa [tietoa ja työvälineitä demokraattisten kohtaamisten kehittämiseksi](#). Pilottien pohjalta tuotettuja työkaluja testataan ja kehitetään syksyllä 2026.
- Ministeriöiden, kuntien ja hyvinvointialueiden välistä yhteistyötä ja vuoropuhelua **alueellisen ja paikallisen demokratian ja osallistumisen edistämiseen** liittyen jatketaan verkostotyön kautta.
- Kuntaliiton yhteistyössä ministeriöiden kanssa toteuttaman [yhdyspintaprojektin tuloksia jalkautetaan](#) osaksi käytännön toimintaa hyvinvointialueilla ja kunnissa. Valtiovarainministeriö asetti maaliskuussa 2026 [yhteistyöryhmän](#) edistämään kuntien, hyvinvointialueiden ja valtion välistä yhteistyötä.
- [Kuntalain osittaisuudistuksen](#) yhteydessä vuonna 2026 on tarkoitus täsmentää vaikuttamistoimielinten oikeutta tehdä kuntalain mukaisia aloitteita.
- [Parlamentaarisen ohjausryhmän arviomuistiossa](#) esitettyjä suosituksia liittyen mm. aloitteiden käsittelyn seurantaan ja aloiteviestintään tarkastellaan yhteistyössä valtiovarainministeriön, oikeusministeriön, Kuntaliiton ja Hyvilin kesken.

6. Kehitämme kansallista demokratia-politiikkaa

TAVOITELINJAUS 12: Jatkamme kansallisen demokratiapolitiikan johdonmukaista kehittämistä perustuen demokratianäkemykseen, jossa perus- ja ihmisoikeudet, sananvapaus, oikeusvaltioperiaate, hyvä hallinto, kansalaisten osallistuminen ja autonominen kansalaisyhteiskunta sekä korruption kitkeminen nähdään tärkeinä, toisistaan riippuvaisina demokratian elementteinä.

Toteutuneet

- Päivitetyt [Kansalliset medialukutaidon ja mediakasvatuksen linjaukset](#) julkaistiin toukokuussa 2026. Linjauksissa mediakasvatus asemoidaan keskeiseksi osaksi kokonaisturvallisuutta, demokratian vahvistamista sekä luottamuksen ja toivon rakentamista yhteiskunnassa. Taide- ja kulttuurivirasto laatii vuoden 2026 aikana toimeenpanosuunnitelman linjauksille.
- [Valtioneuvoston päätöksentekoa tukevan tutkimustoiminnan](#) (aiemmin VN TEAS, nykyinen VN TUTKIVA) ja muiden **tutkimushankkeiden tuloksia on huomioitu kansallisessa demokratiatyössä.**

Käynnissä & suunnitteilla

- Suomen Akatemian Strategisen tutkimuksen neuvoston rahoittamien [Demokratian tulevaisuus \(DEMOC\) -ohjelman](#) tutkimushankkeiden kanssa pidetään säännöllistä yhteyttä ja hankkeiden etenemistä seurataan mm. oikeusministeriön koordinoimassa demokratiaohjelman virkamiestyöryhmässä.

TAVOITELINJAUS 13: Vahvistamme kansallisen demokratiapolitiikan ja demokratian edistämistoimien vaikuttavuuden arviointia, seuranta ja läpinäkyvyyttä.

Käynnissä & suunnitteilla

- Suomalaisen demokratian kehittymisen seuraamiseksi [oikeusministeriön verkkosivuille](#) on koottu **indikaattoreita, jotka kuvaavat demokratian ja siihen liittyvien ilmiöiden kehitystä**. Indikaattoreita päivitetään säännöllisesti.
- Opetus- ja kulttuuriministeriön poikkihallinnollinen työryhmä kokosi [36 toimenpidesuosituksen sisältävän loppuraportin](#) **nuorten tulevaisuudenuskon vahvistamiseksi**. Loppuraportti sisältää suosituksia politiikkatoimiksi eri hallinnonaloille ja niistä on johdettavissa toimenpiteitä myös viestinnän suunnittelun tueksi.
- Yhteistyössä Euroopan neuvoston kanssa on tarkoitus toteuttaa **Suomen demokratian tilan arviointi**. Demokratiaarviointi muodostaisi hankkeen, jossa pilotoitaisiin [Euroopan neuvoston demokratiaparametrejä](#), jotka Euroopan neuvoston ministerikomitea hyväksyi toukokuussa 2026.
- **Kansallisen demokratiaohjelman toimeenpanoa** voi seurata [oikeusministeriön verkkosivuilla](#) sekä sidosryhmille lähetettävän uutisviestin avulla. Demokratiaohjelman toimeenpanoa esitellään eri sidosryhmäverkostoissa, kuten valtiovarainministeriön koordinoimassa [Avoin demokratia -verkostossa](#).

7. Edistämme demokratiaa Euroopan unionissa ja kansainvälisesti

TAVOITELINJAUS 14: Edistämme demokratiaa ja ihmisoikeuksien toteutumista Euroopan unionissa ja kansainvälisesti, ja vahvistamme näin myös turvallisuutta, vakautta ja kriisinkestävyyttä. (1/4)

Toteutuneet

- Valtioneuvosto antoi eduskunnalle tammikuussa 2026 [E-kirjeen Euroopan komission tiedonannoista koskien eurooppalaista demokratiakilpeä ja EU:n kansalaisyhteiskuntastrategiaa](#).
- Oikeusministeriö pilotoi kansainvälisen demokratia- ja vaaliapuinstituutin (*International IDEA*) [Integrated Framework for Protecting Elections](#) -toimintamallia, jonka Euroopan julkistus pidettiin helmikuussa 2026 Brysselissä.
- Suomi on osallistunut [Team Europe Democracy -aloitteen](#) ohjausryhmään, kansalais- ja poliittisen osallistumisen verkostoon sekä aloitteen puitteissa tehtyjen selvitysten ja järjestettyjen tapahtumien toteutukseen.
- [Pohjoismainen demokratiafoorumi 2025](#) järjestettiin marraskuussa 2025 osana oikeusministeriön puheenjohtajuuskautta Pohjoismaiden ministerineuvostossa yhteistyössä Nordic Safe Cities -verkoston, Helsingin kaupungin ja Sitran kanssa.
- Suomi on vaikuttanut aktiivisesti tulevan [AgoraEU-rahoitusohjelman](#) (2028–2034) Kansalaisuus, tasa-arvo, perusoikeudet ja arvot (CERV) -toimintalinjan tavoitteisiin EU-neuvotteluissa.

TAVOITELINJAUS 14: Edistämme demokratiaa ja ihmisoikeuksien toteutumista Euroopan unionissa ja kansainvälisesti, ja vahvistamme näin myös turvallisuutta, vakautta ja kriisinkestävyyttä. (2/4)

Toteutuneet

- Oikeusministeriö julkaisi maaliskuussa 2026 [arvioinnin kansalaisjärjestöjen valmiuksista hakea hankerahoitusta EU:n rahoitusohjelmista](#) (Motiva Oy). Motiva arvioi myös palveluntarpeita ja suosittelee tuen kehittämistä hankkeiden osarahoittamisen laajentamisen rinnalla.
- Ulkoministeriö myönsi vuonna 2025 **kansainväliselle demokratia- ja vaaliapuinstituutille (*International IDEA*)** yleisavustuksen osana Suomen kansainvälistä demokratiatyötä.
- Ulkoministeriö avasi syksyllä 2024 [haun suomalaisten kansalaisjärjestöjen kansainvälisten rahoitusmahdollisuuksien laajentamiseksi](#) ja haun kautta myönnettiin alkuvuodesta 2025 rahoitusta kahdeksalle hankkeelle. Joulukuussa 2025 ulkoministeriö teki rahoituspäätöksen noin 311 miljoonan euron myöntämiseksi vuosille 2026–2029 [suomalaisten kansalaisjärjestöjen monivuotiseen ohjelmamuotoiseen kehitysyhteistyöhön ja humanitaariseen apuun](#).
- Ulkoministeriö myönsi vuonna 2026 **demokratia- ja oikeusvaltiotuen instrumentilta** kaksivuotisen valtionavustuksen Demo Finlandille ja Helsingin yliopiston Oikeusvaltiokeskukselle. Oikeusministeriön asiantuntijat ovat osallistuneet Oikeusvaltiokeskuksen demokratia- ja oikeusvaltiohankkeisiin.

TAVOITELINJAUS 14: Edistämme demokratiaa ja ihmisoikeuksien toteutumista Euroopan unionissa ja kansainvälisesti, ja vahvistamme näin myös turvallisuutta, vakautta ja kriisinkestävyyttä. (3/4)

Toteutuneet

- Suomi on osallistunut kansainvälisen demokratia- ja vaaliapuinstituutin ([International IDEA](#)) strategian päivittämiseen sekä maailmanlaajuisen, hallitustenvälisen demokratiayhteisön ([Community of Democracies](#)) rahoituspohjaa koskeviin keskusteluihin hallintoneuvoston jäsenenä.
- Suomi toimi vuonna 2025 [Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestön \(Etyj\) puheenjohtajana](#). Suomen puheenjohtajakauden kattoteemana oli kriisinkestävyys, ml. demokratian kriisinkestävyys.
- Ulkoministeriö julkaisi keväällä 2026 [Suomen demokratia-, oikeusvaltioperiaate- ja ihmisoikeustukea vuosina 2014–2024 tarkastelleen evaluoinnin](#) tulokset.
- Suomi on tukenut [Ukrainan demokratia- ja oikeusvaltiokehitystä osana maaohjelmaa](#). Ukrainan demokratiaan ja oikeusvaltiokehitykseen liittyvää tukea Euroopan neuvostolle, Helsingin yliopiston Oikeusvaltiokeskukselle ja kansainväliselle demokratia- ja vaaliapuinstituutille (*International IDEA*) on jatkettu vuonna 2026.
- Oikeusministeriö on vuonna 2005 solminut **yhteisymmärryspöytäkirjan Ukrainan oikeusministeriön kanssa**. Yhteisymmärryspöytäkirjaa on konkretisoitu yhteistyöohjelmalla vuosille 2025–2027. Lisäksi oikeusministeriö on vuonna 2026 solminut **yhteisymmärryspöytäkirjan Ukrainan keskusvaaliviranomaisen kanssa** tukeakseen Ukrainaa vaalilainsäädännön kehittämisessä ja vaalien järjestämiseen liittyvissä kysymyksissä.

Eurooppalainen demokratiakilpi ja EU:n kansalaisyhteiskuntastrategia

Euroopan komissio korostaa avoimen kansalaisyhteiskunnan merkitystä demokratioille.

Eurooppalaisessa demokratiakilvessä esitetään konkreettisia toimenpiteitä vahvojen ja selviytymiskykyisten demokratioiden suojelemiseksi ja edistämiseksi EU:ssa.

EU:n kansalaisyhteiskuntastrategialla suojellaan ja tuetaan kansalaisyhteiskunnan organisaatioita sekä edistetään niiden kanssa tehtävää yhteistyötä.

Lue lisää: [Komission tiedonanto eurooppalaisesta demokratiakilvestä ja kansalaisyhteiskuntastrategiasta](#)

TAVOITELINJAUS 14: Edistämme demokratiaa ja ihmisoikeuksien toteutumista Euroopan unionissa ja kansainvälisesti, ja vahvistamme näin myös turvallisuutta, vakautta ja kriisinkestävyyttä. (4/4)

Käynnissä & suunnitteilla

- Suomi osallistuu aktiivisesti **Euroopan neuvoston demokratiatyöhön**, kuten [eurooppalaisen demokratiapaktin](#) luomiseen ja [demokratiaparametrien](#) kehittämiseen. Suomessa järjestettiin syksyllä 2025 Euroopan neuvoston pääsihteerin ensimmäinen [Euroopan laajuinen demokratiapaktia koskeva tilaisuus](#).
- Suomi vetää yhdessä Latvian kanssa **kansallisten dialogien verkostoa** (*Friends of National Dialogues, FOND*), johon osallistuu suomalaisesta demokratiainnovaatiosta kiinnostuneita maita.
- Suomi osallistuu aktiivisesti [OECD:n luottamusta ja demokratiaa vahvistavaan toimintaan](#) mm. tuoden esille Suomen hyviä käytäntöjä demokratia- ja kansalaisyhteiskuntapolitiikan kehittämiseksi. Parhaillaan valmistellaan myös OECD:n seuraavaa luottamusvertailua, jonka Suomea koskevat tulokset julkaistaan kesällä 2026.
- Oikeusministeriössä toimii [CERV-rahoitusohjelman kansallinen yhteyspiste](#), joka tarjoaa ohjelman hakijoille, sidosryhmille ja tuensaajille riippumatonta ohjausta, käytännön tietoa ja apua kaikissa ohjelmaan liittyvissä asioissa.

TAVOITELINJAUS 15: Tiivistämme Suomen kansainvälisen demokratiatyön koordinointia ja kansainvälisten demokratiasuosituksien toimeenpanon seurantaan kansallisella tasolla.

Toteutuneet

- Ulkoministeriön koordinoima **sidosryhmien demokratiaryhmä** kokoontui keväällä 2025 Etyj-alueen demokraatilanteeseen ja Suomen Etyj-puheenjohtajuuteen liittyen.

Käynnissä & suunnitteilla

- Käynnissä on valtioneuvoston sisäinen selvitystyö **kansainväliseen demokratiatyöhön liittyvästä tietojenvaihdosta ja rakenteista**. Selvityksen pohjalta on tarkoitus tarkastella Euroopan unionin ja kansainvälisten järjestöjen antamia suosituksia demokratian kehittämiseksi kansallisella tasolla.
- Oikeusministeriön koordinoima [kansallisen demokraatiohjelman virkamiestyöryhmä](#) kokoontuu säännöllisesti. Työryhmän tehtävänä on seurata ja koordinoita demokraatiohjelman toimeenpanoa vuosina 2025–2027.

Lue lisää demokratiaohjelmasta oikeusministeriön verkkosivuilla:

[Kansallinen ohjelma demokratian ja osallistumisen edistämiseksi](#)

[Demokratiaohjelman toimeenpano 2025–2027](#)

